

127
District Magazine
Sarat

ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગજરાતી કૉપીરાશ્ટ્ર વિભાગ]

અનુવ્રમાંક ૧૫૦૦૮ વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ ધૂપસાળી

વિષય

ગાંધીવ જાલોવાનમાલા

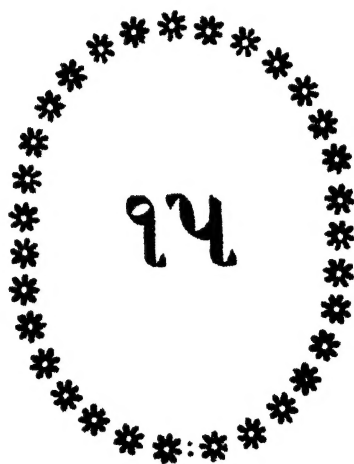
શુભ: :ચંદરમું

ધૂ પ સ જી

સંયોજકો

વલ્લભદાસ અક્કડ

નટવરલાલ વીમાવાળા

પ્રગટકર્તા

ગાંધીવ સાહિત્ય મંદિર

૧૮૦-કેળાંપોઃ

સુરત

[કિંમત ૦૦૪૫૦]

[ઇસવી ૧૯૨૬]

બીજી આવૃત્તિ

૨૦૦૦ નકલ]

[સંવત ૧૯૮૫

ગાંડીવ છાપખાનું, કેળાપીઠ સુરત

વિદ્યાપીઠ

અમદાવાદ

૧૫૭૦૮

ગુજરાતી કૌપીરાઈટ-સંગ્રહ

ધૂપસળી હાન્સ એન્ડર્સના જગતપ્રખ્યાત કથા
સંગ્રહમાંની ટીન્ડરબોક્સનું રૂપાંતર છે. પણ એ
બંને વાંચનાર જોઈ શકશે કે રચનાનું જોખું
તેના પરથી લીધેલું છતાં તેની તમામ વિગ-
તોમાં—પહેલેથી છેલ્લે સુધી—પ્રસંગો અને
જોડવણીમાં ઘણોજ ફેરફાર કરેલો છે.

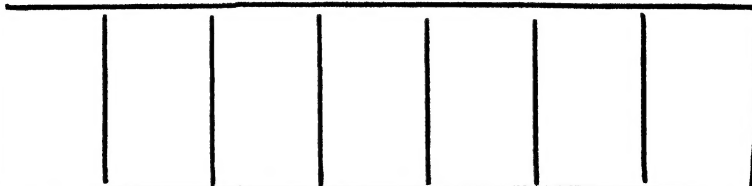
ગુજરાતનાં બાળકોને એની સુગંધ રચશે એવી
આશા છે. આ બીજી આવૃત્તિમાં ચિત્રો
વધાયાં છે.

મુદ્રક: પ્રમુદ્ધ

નટવરલાલ વીમાવાળા

ગાંડીવ સાહિત્ય મંદિર તરફથી

ਧੂ / ਪੁ ਸੁ ਯੀ

સોગઠાંબાજી

રાજકુમારી ઉઠીને ઉભી થઈ; હવે આજે
નહિ, કાલે આગળ રમીશું.

(પાનું ૩૫ મું)

(૧)

ભૂરીયો	૨	ભૂરીયો
ભૂરીયા	ભાધનો	હુરીયો
ભૂરીયો	૨	ભૂરીયો
બોલો	એનો	હુરીયો
બોલો		છોકરાંઓ

ભૂરીયા ભાધનો હુરીયો હુરીયો હુરીયો !

એ ભુરીયાભાધ કેાણુ તે તમે જાણો છો ? એ ભુરીયા ભાધ ભુરો ડગલો પહેરે ને ભુરી મુરવાળ પહેરે. પગમાં ભુરાં મોજાં, ને ભુરા જોડા. માથે ભુરી ટોપી. ખભે ભુરી ઝાળી લટકાવે, હાથમાં ભુરી લાકડી રાખે ને ઠપઠપ અવાજ કરતા ચાલે.

એટલે શેરીમાં તેની પાછળ પાછળ છોકરાંઓ દોડે ને ઉપલું ગીત ગાય. હસે ને કૂદે. કોઈક વળી ધુળ ઉરાડે. હોહા કરે. પણ ભુરીયા ભાઈ તો ગુપચુપ આગળજ ચાલે. ઠપઠપ અવાજ કરતા જાય અને ડગલાં મૂકતા જાય. એવા એ ભુરીયા ભાઈ હતા.

પણ એ ભાઈનું ખરું નામ તો બીજુંજ હતું ! અજીતસિંહ ! કોઈએ પાડેલું કે માએ તે તો રામ જણે ! પણ અજીતસિંહના મનમાં ભુરા રંગનો શોખ અજબ લાગેલો. તે ભુરાંજ કપડાં પહેરે. તેના ઘરનો રંગ પણ ભુરો. બધુંજ ભુરું.

પણ એ ભાઈસાહેબની એક આદત સારી. છોકરાં ગમે એટલી મસ્તી કરે પણ એ ચિઢાય નહિ. કોઈ બહુ ધુળ ઉરાડે તો પાછું જોઈ જરા ડાળા કાઢે ને પછી ખડખડ હસી પડે ને વળી આગળ ચાલે. પણ કોઈ દહાડો તોફાની છોકરાને પણ મારે નહિ.

(૨)

એવામાં તો હોળીના દહાડા આવ્યા. દરેક હોળી વખતે શેરીમાં ખૂબ તોફાન થાય. તેમાં આ વરસે બહુ વધારે થઈ પડ્યો. એક નવો છોકરો શેરીમાં રહેવા આવ્યો હતો. તે ભારે મસ્તીખોર હતો ને બધાનો સરદાર થઈ પડ્યો હતો. તેણે આ હોળી પર ભુરીયાભાઈને ખૂબ પજવવાનો મનસૂયો કર્યો. ગામ બહાર એક મેદાન હતું. તે બહુ મોટું હતું. હજાર ઘર તેમાં બાંધવા હોય તો બંધાઈ જાય. પણ ઘરને બદલે ત્યાં તો બધું લીલું ઘાસ ઉગેલું હતું. અને એક ભાગમાં પુષ્કળ ઝાડો હતાં. તેમાં કેટલાંક નાનાં ને કેટલાંક મોટાં ઝાડો હતાં; પણ એટલાં પાસે પાસે હતાં કે કોઈ એની અંદર ગયું હોય તો પાછું નીકળવું પણ મુશ્કેલ. એ ગીચ ઝાડીમાં એક ઝાડ સૌથી ઉંચું, જાણે આકાશ સાથે વાતો કરતું હોય એવું હતું. એ ગીચ ઝાડીને ભુલ-ભુલામણિ કહેતા.

હવે પેલે તોફાની છોકરે શો ઘાટ કર્યો તે જુઓ. તેણે બધા છોકરાઓને ભેગા કરી કહ્યું: ભાઈઓ, આપણે પેલા ભુરીયાજીની બડી ગમ્મત કરીએ. તેની પાછળ હુરીયો કરતા કરતા આપણે તેને એવો દોડાવીએ, એવો કુદાવીએ કે ઠેઠ પેલી ભુલભુલામણિમાંજ પેંસી જાય, ને પછી અંદર ફાંફાજ ભાર્યા કરે! કેમ, કેવી ગમ્મત ?

બધા છોકરા માંહોમાંહે ધુસપુસ કરવા લાગ્યા. એક બે બોલ્યા: એ તો ભાઈ. કંઈ સાડું નહિ. એને શા સાડું એટલું બધું દુઃખ દઈએ ? એણે કંઈ આપણું બગાડ્યું છે ?

પણ પેલો ટીખળી સરદાર તે સાંભળી બોલી ઉઠ્યો: બેસ, બેસ, બાયલા ! તું નહિ આવતો ! મોટો ડાહ્યો ડોસો થવા જાય છે તે ! ચાલો છોકરાઓ, દોડો ને બોલો ભુરીયાભાઈનો હુરીયો !

પેલા ડાહ્યા છોકરાનું બોલવું દબાઈ ગયું. ને બધા બોલ્યા: ભુરીયાભાઈનો હુરીયો, ભુરીયા-ભાઈનો હુરીયો.

(૩)

પછી તે દિવસે સાંજે ભાઘસાહેબ ફરવા નીકળ્યા એટલે છોકરાઓ બધા તેની પાછળ હુરીયો હુરીયો કરતા નીકળ્યા. આજે તો તેમણે જખરું તોફાન માંડ્યું. ખૂબ કૂદે ને કાંકરા ઉરાડે. પછી તો તેઓ દોડવા લાગ્યા. ભુરીઆભાઈને પણ દોડવું પડ્યું. દોડતા દોડતા પેલા મેદાન પર આવી લાગ્યા. આજે છોકરાઓ ઘણા હતા. અજીત-સિંહને લાગ્યું કે આજે હોળી છે ને આ લોકો મારો કેડો મૂકવાના નથી. પણ હોળીના દહાડામાં તો છોકરાઓએ તોફાન કરવું જ જોઈએ. તેમના તોફાનમાં મોટાએ આડા આવવું નહિ. જે છોકરાં બચપણમાં તોફાની હોય તેજ મોટપણમાં શૂરવીર નીકળે. ભુરીઆભાઈનો આવો વિચાર, એટલે મનમાં બોલ્યાઃ હશે, જોઈએ તો ખરા એમનો શો વિચાર છે તે !

છોકરાઓ તો હુરીયો બોલાવતા બોલાવતા ભુરીઆભાઈને કુદાવતા પેલી ભુલભુલામણિ આગળ

લઈ આવ્યા. હવે આ ગીચ ઝાડીમાં કોઈ જતું નહિ, એની ભુરીઆભાધને જાણ હતી. જે જતા તે ભૂલા પડતા ને મહા મુશીબતે પાછા નીકળતા એવા એને ખબર હતી. પણ તેથીજ તેમનો વિચાર હતો કે એક દિવસ આપણે પણ એમાં જઈ આવવું તો ખરું. જોઈએ શું થાય છે? હિંમતે મદદ તો મદદે ખુદા.

બહાલા વાંચનારાઓ ! તમે કોઈ દહાડો વડોદરાના કમિટી બાગમાં ગયા છો? ત્યાં એક ભુલભુલામણિ છે. તેમાં એક વાર પેંઠા કે પછી નીકળાયજ નહિ, રસ્તોજ જડે નહિ. એવી તેમાં કરામત કરેલી છે. તમે વડોદરે જાઓ, ત્યારે જરૂર એ બાગમાં જજો અને માળીને પૂછીને ભુલભુલામણિમાં દાખલ થજો.

એવીજ આ કુદરતી ભુલભુલામણિમાં છોકરાઓએ દોડાવેલા ભુરીઆભાધ પેંઠા. તેમને જરા બીક તો લાગી. પણ વિચાર્યું : કંઈ નહિ, હશે ! જોઈએ તો ખરા આ ભુલભુલામણિ કેવીક છે !

પણ એક બાબુ ભાઈસાહેબ અંદર પેંઠા ને થોડે દૂર ગયા એટલે છોકરાંઓ તો બહારથી “ભુરીઆભાઈનો હુરીયો” નું પેલું ગીત બોલતા બોલતા ગામ તરફ દોડી ગયા.

(૪)

બીજી બાબુ ભુરાઆભાઈ તો પેલી ઝાડીની અંદરની ગલીકુચીઓમાં જખરા સપડાઈ ગયા. આમાં પેંસે ને તેમાં પેંસે; પણ કંઈ રસ્તો જણાય નહિ. જ્યાં જુએ ત્યાં ઝાડજ ઝાડ, આમલોના ઝાડ, ને બદામનાં ઝાડ; જમરૂખી ને વડનાં ઝાડ. ખોઢાખોઢા ફુલ વગરના પણ ઝાડ ને ફળ વગરનાં પણ ઝાડ. પણ ઝાડજ ઝાડ. આમથી પેંસે ને તેમથી નીકળે; પણ કોઈ તરફથી ઝાડ પૂરા પણ ન થાય ને રસ્તો પણ ન જડે.

એટલે એ તો ગભરાયા. પણ ગભરાયાથી શું વળે? તેણે વિચાર કર્યો કે હિંમતે મર્દા તો મદદે ખુદા. હિંમત રાખીશું તો કંઈ પણ વળશે. ડરી જવાથી શું ફાયદો થવાનો છે? માટે પહેલાં

તો ભાઈ, પેટ ભરીને ખાઈ લઈએ. પેટ ભરાવાથી ટાંટીયામાં જોર આવશે ને બરાબર રસ્તો સોધાશે. એમ કરી તેણે તો ઝાડ તળે પડેલાં બોર, જમ-રૂખ, પપૈયા, વગેરે થોડાં ભેગાં કરો ખાધાં. એક નાળીયેર ફેડ્યું. તેનું મીઠું મીઠું પાણી પેટ ભરીને પીધું. કોપરું ખાધું. પછી ફડાક દબને કૂદકો મારીને ઉભો થયો. બે ચાર વાર જાંગ ઠોકી ને પછી મોટે સાદે બૂમ પાડી: અલિ ભુલભુલામણિ! આવી જ તું! હું પણ જોઈ છું કે તું જોરા-વર છે કે હું! તારી મકદુર શું કે તું મને હવે પજવે! એમ એણે તો ઘાંટે કાઢ્યો. આખું જંગલ સુમસામ હતું. બીજા કંઈ અવાજ થતા ન હતા. એટલે એનો અવાજ એકદમ ગાજી ઉઠ્યો! પણ તેની સાથેજ એકદમ એક મોટો ધબાકો થયો.

(૫)

એ ધબાકો શાનો હતો?

એ કુદરતી જંગલમાં એક ડાકણ રહેતી હતી.

તે ડાકણનું નામ ભુલભુલામણિ ! એ આખી જાડી તેને કબજે હતી. એના ડરથી વાઘ, વરૂ, સાપ, ચિત્તા, દીપડા કોઈ ત્યાં આવી શકતા નહિ. એ ડાકણ એક વડની ગાઢી ઘટામાં રહેતી હતી. ભુરી-આભાઈને આજે પોતાના પંજમાં સપડાયા જોઈને તે બહુ રાજી થઈ હતી. અને પોતાના જાડ પર બેઠી બેઠી મનમાં ને મનમાં ખુશ થતી હતી. પણ ભુરીઆભાઈએ તો આવો ઘાંટો કાઢ્યો એટલે જાડ પર બેઠેલી તે એકદમ ચમકીને નીચે પડી ગઈ ! તેનો આ ધબ્બાકો થયો !

આ ભુલભુલી ડાકણ બહુ જખરી હતી ! એનું મોં એવું કદરૂપું કે જોઈનેજ ખડીક લાગે. મોટા મોટા ચાંઠા પડેલા. બિહામણા ડોળા. જડા જડા હોઠ અને ડબ્બાસા જેવું ચપટું ને જડું નાક ! લાંબો છુટો ચોટલો !

ધબ્બાકા સાથે ડોસલી પડી તો ખરી, પણ તે એકદમ ઉઠીને ઉભી થઈ ગઈ. ધબ્બાકો થયો એટલે ભુરીઆભાઈની નજર એકદમ તે તરફ ગઈ અને

પહેલાં તો ડાસલીનું બિહામાણું રૂપ બેઠ તે જરા થથરી ઉઠ્યો. પણ તરત એને યાદ આવ્યું કે હિંમતે મદાં તો મદદે ખુદા. તુરત એણે પહાંચ ચઢાવી. લાકડી લીધી ને ડાકણી જ્યાં ઉભી હતી ત્યાં તે દોડ્યો. ડાકણીએ સામે કુદકો માર્યો અને બંને એક બીજા સાથે અથડાઈ પડ્યા. ડાકણે મોટા મોટા નખથી એકદમ નહોર મારવા માંડ્યા. પણ ભુરીઆ-ભાઈએ તો મજબુત જડાં કપડાં પહેરેલાં, તેને શું લાજે ? તેણે ઉઠાવી લાકડીનો એક સપાટો ખેંચી કાઢ્યો. એમ થોડી વાર ઝપાઝપી ચાલી. પછી ભુરી-યાજીને એક યુક્તિ સુઝી. તેણે એક દાવ એવો લીધો કે ડાકરીનો ચોટલોજ તેના હાથમાં આવી ગયો. ને ચોટલો પકડાયા પછી તેનું શું ચાલે ?

(૬)

તે તો નરમ ઘેંસ જેવી થઈ ગઈ. વાત એવી હતી કે એનો જીવ એના ચોટલામાં હતો. જો ભુરીયાજી એનો ચોટલો કાપી નાંખે તો એ મુડદું થઈને પડે. ભુરીયાભાઈને કંઈ એ વાતની ખબર

ન હતી. પણ ડોકરીને લાગ્યું કે આ કોઈ જાદુગર લાગે છે ને એને આ વાતની ખબર હશે. તેથીજ મારો ચોટલો પકડી લીધો છે ને હવે તે એ કાપી નાંખવાનો. એટલે તે એકદમ મોટેથી રડી પડી ને કરગરતી બોલી: માફ કર, માફ કર ! મને શું કરવા મારે છે? મેં કંઈ તારો ગુન્હો કર્યો છે ?

એ સાંભળી ભુરીયાભાઈના ટાંટીયામાં જોર આવ્યું. તેને લાગ્યું કે આ ડોસી હવે હાથમાં આવી છે. તેને એકદમ છોડી દેવી નહિ. તે મારી પેઠે બીજાઓને પણ દુઃખ દેતી હશે. માટે તેના તો ખારજ વગાડી દેવા.

પછી તે મોટેથી બોલ્યો: તને? તને છોડી કોણ દે! તને તો ચોટલો કાપી ઉંધે માથે લટકાવવાની છે, હરામખોર ! બધાંને દુઃખ દે છે, પણ હવે યાદ રાખજે કે તારું આવી બન્યું છે.

આ સાંભળીને તો ડોકરીને લાગ્યું કે નક્કી આ જાદુગરને ખબર છે કે મારું મોત ચોટલામાં છે. તેથીજ આમ બોલે છે

એટલે તે તો કરગરી પડી: ના, ભાઈ! ના. હવે કોઈને દુઃખ નહિ દઈ! તારે જે જોઈએ તે તને આપીશ. તું મને છોડી દે તો તને ન્યાય કરી દઈ. હીરા, મોતી, માણેક જે જોઈએ તે આપું.

ના રે ના! મારે તો કંઈ ન જોઈએ. તને તો માટે લટકાવવી જ પડશે.

એમ કહી ભુરીયાએ તેનો ચોટલો ખૂબ હલાવ્યો ને તેને ધુણાવી મૂકી. તે તો પોકેપોક મુઠીને રડવા લાગી: ઓ પાપરે! મરી ગઈરે!

આખરે ભુરીયાભાઈને દયા આવી. તેને થયું કે હવે આ ડોસીને બહુ સતાવવાની જરૂર નથી. સાથે તેને થયું કે એ હીરા ને મોતી ને માણેકની વાતો કરે છે તે ખરી છે કે ખોટી, તે જાણવું જોઈએ. વખતે મને એ છેતરતી હશે. માટે જોઈએ તો ખરા!

પછી તેણે મોટેથી કહ્યું: જો રે ડોસલી! મને તારો ખજનો ખતાવશે તો જવા દઈશ. માટે ખતાવ તારો ખજનો.

પણ મારો ચોટલો છોડી દે, એટલે નિરાંતે
કહું.

ના એ નહિ બને. બોલ કહે છે કે નહિ ?—
એમ કહી ભુરાભાઈએ પાછો એનો ચોટલો ખૂબ
હલાવ્યો.

હાસીએ તો ખૂમ પાડી: આરે, આરે ! મરી
ગઈરે, કહું છું રે કહું છું. જરા મને ઠરવા દે.

પછી ચોટલો પકડીને ભુરાભાઈએ તેને સામે
ઉભી રાખી. અને તે કહેવા લાગી: જો ભાઈ !
વડના ઝાડમાં થડના પાછલા ભાગમાં એક મોટું બા-
કોણું છે. તેમાંથી એક સીડી છે. તે વડે એક ભોંય-
રામાં જવાશે. એ ભોંયરામાં ઘણા દીવા બળે છે,
અંધારું નથી. ત્યાં તને ત્રણ આરડીઓ દેખાશે.
દરેકના બારણાં પાસે ખીંટી પર કુંચી હશે.
તે કુંચીથી તે બારણું ઉઘાડવું. પહેલા આરડામાં
વચ્ચે એક પેટી પર એક લાલ ઉંદર બેઠેલો હશે.
તે છે તો ઉંદર, પણ મોટો સસલા જેવડો, ને
લાલ અણોઠી જેવો. તે તને કરડવા આવશે. પણ

આ મારો કાળો કામળો તેના ડીલ પર તું નાંખી દેશે એટલે ચૂપ થઈ જશે. પછી એ પેટીમાંથી તારે જે જોઈએ તે લઈ લેજે. એ પ્રમાણે ત્રણે ચારડીમાં કરવાનું. બીજી ચારડીમાં બિલાડી છે. ને ત્રીજીમાં કાચળો છે. દરેક પેટીમાંથી તારે જે જોઈશે તે મળશે: હીરા, માતી માણેક વગેરે લઈ લેજે.

ડાકણની બોલવાની રીત પરથી ભુરીયાભાઈને લાગ્યું કે હવે એ સાચું બોલે છે. વળી તેણે પોતાના શરીર પરનો કાળો કામળો સુધ્ધાં આપ્યો. એટલે તેણે તેના કહેવા પ્રમાણે ભોંયરામાં ઉતરવાનું નક્કી કર્યું. એટલામાં પેલી બોલી: તને જોઈએ એટલા હીરા ને માણેક મળે તો તું મારું એક કામ કરશે ?

શું ?

વચલી ચારડીના એક ગોખલામાં એક ધૂપ-સળા પડી છે. સહેજ બળેલા છે. તે ધૂપસળી મને લાવી આપજે. તે અમારો અસલો કુંટુબની પૂજની

ભુરાભાઈએ તો પેલી ડાસલીને એક જાડ
સાથે કચકચાવીને બાંધી.

(પાનું ૨૦ મું.)

છે. તેટલી માત્ર મારે જોઈએ છે.

વારૂ. જોઈશું.

(૭)

એમ ઢહી ભુરાભાઈએ તો પોતાનો ભુરો કમ્મર-પટો છોડી તે વડે પેલી ડોસલીને એક ઝાડ સાથે કચકચાવીને બાંધી. પછો પેલો કામજો લીધો, ઝાડની બખોલ શોધી કાઢી ને તેમાંથી ઉતર્યો. જુએ છે તો ડોસલીનું કહેવું બધું સાચું હતું. ઠરઠર મીણુબત્તીઓ બળતી હતી અને અજવાળું ઝળહળતું હતું. સામેજ ત્રણ ચોરડીઓ. ત્રણેનાં બારણાં પાસે એકેક ખીંટી ને એકેક કુંચી લટકાવેલી. આ આ બધું જોઈ ભુરાભાઈને લાગ્યું કે: હા, ડોસલીનું કહેવું છે તો સાચું.

ચાલો ત્યારે હવે ચોરડા ઉઘાડીએ. એમ વિચારી તેણે તો પહેલી ચોરડીનું તાળું ચાવી વડે ઉઘાડ્યું. જુએ છે તો ચોરડાની વચ્ચોવચ એક મોટી કાળી પેટી હતી. તે પેટી પર લાલ ચણોઠી જેવા રંગનો ખારસો સસલા જેવડો ઉંદર પડ્યો પડ્યો.

ઉંઘે. ખારણાંના ખખડાટથી તે જાગી ઉઠ્યો ને સામેથી માણસને આવતો જોઈ ચું ચું કરતો સામે કુદ્યા. તેવોજ ભુરાભાઈએ તેના પર એકદમ કાળો કામળો નાંખ્યો. કાળો કામળો ડીલે અડકતાંજ ઉંદર શાંત થઈ ગયો અને ગુપચુપ કામળા તળે બેસી રહ્યો. પછી ભુરીયાભાઈએ પેટી ઉઘાડી ને જુએ છે તો: અ હા હા હા હા! અંદર બધા હીરાજ હીરા! તેણે થોડા લીધા અને પછી બહાર નીકળ્યો; એજ રીતે એણે બીજ ને ત્રીજ ચોરડી ઉઘાડી. તેમાં એકમાં ખિલાડી ને એકમાં કાચબો હતાં; પહેલાં તો તે કરડવા કુદ્યા, પાણુ કામળાને વશ થઈ ગયાં. ત્યાંની પેટીઓમાંથી મોતી અને માણેક નીકળ્યાં, તે થોડો થોડો લઈ લીધા.

એનું મન તો કંઈ હરખાય, કંઈ હરખાય! હવે ગાડી થોડા વસાવીશ, ઘેર હાથી રાખીશ, મોટો મહેલ બંધાવીશ, ચાકરો રાખીશ એવા એવા વિચારો એને આવવા લાગ્યા. રોજ મેવા મિઠાઈ ખાઈશું, શરબતો પીશું ને હિંચકે ઝુલીશું, એવાં સપનાં

ભુરાભાઈએ તેના પર એકદમ કાળો કામળો
નાંખ્યો.

(પાનું ૨૧ સુ)

એ જોવા લાગ્યો. એટલે તે તો ત્યાં ભોંયરામાં ઉભો ઉભો એકલો એકલો હસી પડ્યો. તુરત સામો પડ્યો પડ્યો: હા, હા, હા, હા, હા!

(૮)

પડધાનો અવાજ થયો એટલે ભુરીયાભાઈને ભાન આવ્યું કે પેલી ડોસી ઉપર વાટ જોતી હશે. તરતજ તેને ધૂપસળી યાદ આવી. વચલા ચોરડામાં ફરીથી ગયો અને ત્યાંના ગોખલે ગોખલા ખોળી વળ્યો; તો એક ખુણાના ગોખલામાંથી એક ધૂપસળી મળી આવી. તે કાળી કાળી ને કરગરી હતી. આશરે અજમેરી જોર જોટલી લાંબી અને લખવાની પેન જોટલી નડી હતી. એને લઈ ભુરીયા ભાઈ ચોરડીની બહાર આવ્યા. અજવાળામાં એને સુધી ભેઠ. એની વાસ સાધારણ હતી. જાણે બહુ જુની હોય તેવી એ લાગી. પણ તેથીજ ભુરીયાભાઈ વિચારમાં પડ્યો કે આવી નજીવ ધૂપસળી ડોસીએ મંગાવી કેમ હશે? એમાં નક્કં કંઈ જાહેર હશે. જે હોય તે. આપણે ડોસીને એ

આપવી નહિ. એક યાદગીરી તરીકે રાખી મૂકવી.

એણે એમ મનસૂબો કર્યો અને હીરા મોતીથી ગજવાં ભરીને એ તો છેક બહાર આવ્યો. પેલા ઉંદર બિલાડી પોતપોતાના ચારડામાં પાછાં ધોરવા મંડી ગયાં.

બહાર આવ્યો એટલે ડોસી પૂછે: કેમ રે ભાઈ, હવે તો મને છોડશે ને? માફ તો બધું શરીર ચમચમી ઉઠ્યું છે.

ભુરીયાભાઈ તો ખુશખુશ થઈ ગયા હતા કેમકે તેની પાસે હવે નાણાંનું જોર સાફ હતું. છોકરા-આએ તેને દુઃખ લીધું તે આખરે તો સોનાના મૂલનું થઈ પડ્યું. એટલે ખુશ મિનનજમાં તે બોલ્યો: હાવે. આ તને છોડી મેલું. લેને!

એમ કહી એણે તો ડોસલીની આસપાસ બાંધેલી દોરી છોડી નાંખી, ડોસીને છુટી કરી. ડોસી છુટી થઈને બોલી: હા....શ! સુખીયો થજે ને સો વરસ જીવજે. તને મળ્યાંને તારાં હીરા મોતી?

હા, માજી. ગજવાં ભરીને લઈ લીધાં છે.

મારી ધૂપસળી લાવ્યો ?

હા લાવ્યો છું. પણ એનું તમારે શું કામ છે ? મને તે કહેા એટલે તમને આપી દઉં.

કામ શું વળી ? એ તો અમારા ઘરની પૂજની છે, તે કંઈ કાઢી નંખાય ?

સાચેસાચી વાત કહેા. નહિ તો નહિ આપું. ડોસી કહે: હું ખરીજ વાત કહું છું.

(૯)

એટલામાં ભુરીયાજીને એક વિચાર આવ્યો. તેને થયું કે હમણાં ડોસી સાથે ટંટો કરીશ તો પછી મને ખહાર નીકળવાનો રસ્તો કોણ ખતાવશે ? માટે હાલ તો જીવિત કરીને ખરે રસ્તે પડવું, ને પછી ડોસીને ઉડાવવી. પછી તેણે કહ્યું : વાર ઠીક. પણ હજી મારું કામ પૂરું નથી થયું. મને આ જંગલમાંથી ખહાર નીકળવાનો રસ્તો તો ખતાવો. તે જાણું ત્યારે મને નિરાંત વળે.

એટલે ડોસી ધૂપસળી મળવાના ઉમંગમાં બોલી : ચાલ ને ભાઈ, રસ્તો ખતાવું.

પછી ડોસી આગળ ને ભુરીયાજી પાછળ એમ બંને ચાલ્યાં. ડોસીએ ઝાડીઓ અને ઝાડવાના ગુંચવાડામાંથી રસ્તો કાઢવા માંડ્યો. અને ભુરીયાભાઈ હીરા મોતીથી ભરેલા ગળવાં વિષે વિચાર કરતા કરતા ચાલ્યા. એમ કરતાં કરતાં કેટલીક વારે, ઘણી ગલીઓ વળ્યા પછી અને ચકરાવા લીધા પછી, તેઓ નાકે આવી પહોંચ્યા. એટલે ડોસીએ ભુરીયાભાઈનું ખમીસ પકડી કહ્યું: ચાલ ભાઈ, લાવ મારી ધૂપસળી.

ભુરીયાભાઈને લાગ્યું કે ડોસી કંઈ પેચ રમે છે. ધૂપસળીમાં ખરેખર કંઈ કરામત છે માટે તે આપવી તો નહિજ. તેણે મોઢો ઘાંટો કાઢીને કહ્યું: અપ્પે, ચાલ રે ચાલ ! ધૂપસળી વાળી ! પડ તારે રસ્તે.

પણ ડોસી કંઈ એમ રસ્તે પડે તેવી હતી ? તેણે તો ભુરાભાઈનો હાથ ભેરથી પકડ્યો, ને ખેંચા-ખેંચ કરવા માંડી. ભુરીયાભાઈ પણ ગાંજ્યા જાય તેવા ન હતા. તેણે ઉઠાવીને બીજે હાથે ધુમ્મ લઈને

એક મુકકો લગાવી દીધો. પોતાનો હાથ છોડવી લીધો ને પછી જે ગબરડી મૂકી તે જાણે ફાળ મારતો ઘોડો દોડ્યો ! ડોસી તો તમ્મર ખાઈને પડી ને ભુરાભાઈ દોટ મૂકીને નાઠા.

(૧૦)

પણ થોડે દૂર ગયા એટલે તેમને થયું કે હવે ક્યાં જવું ? આટલા બધા હોરા મોતી સાથે આ ગામમાં જવું સાઈં નહિ. લોકોને વહેમ પડે. અદેખાઈ આવે. નકામી હોહા થાય. માટે હવે બીજેજ ઠેકાણે દૂર રહેવા જવું સાઈં. એમ વિચારી તેણે તો બીજાજ તરફનો રસ્તો લીધો. રસ્તે એક ગામ આવ્યું ત્યાંથી એક ઘોડો વસાવ્યો. તે પર સવાર થઈને એ તો બસો ગાઉ દૂર રામપુર નામનું એક રાજ્ય હતું ત્યાં આવી પહોંચ્યો. ત્યાં એક મોટું ઘર વસાવી પોતે મોજથી રહેવા લાગ્યો !

પણ ભુરાભાઈ તો મોજલા માણસ. ખાય પીએ ને લહેર કરે પૈસા તો કાંકરા પેટે ઉડાવે. પાણીથી

ચાલતું હોય ત્યાં દુધ વાપરે. મોટા મોટા પગારના નોકરો રાખે. એમ ને એમ પૈલા હીરાઓ વેચાતા ગયા અને નાણાં વપરાતા ગયા. જે ત્રણ વરસમાં તો ભુરાભાઈનાં ખિસાં ખાલી થવાની આણી પર આવી ગયાં. એના દોસ્તદાર ભાઈબંધો વધી ગયા હતા. તેમની પાછળ ખરચ પણ ઘણો થતો હતો. હવે પૈસા ક્યાંથી લાવવા ? ઘરખાર વેચવા જેવો વખત આવ્યો.

ભુરીઆભાઈ તો માથે હાથ દબને બેઠા. મોટી ગુંચ આવી પડી. હવે નાણાં ક્યાંથી લાવવાં ? ખરચ ક્યાંથી કરવો ? એમ વિચાર કરતાં કરતાં એને પેલી ધૂપસળી સાંભરી. હં ! ઠીક યાદ આવ્યું ! લાવો, બેઠાએ તો ખરા ! પેલી ડોસલી એની પાછળ બહુ મરી પડતી હતી, તે એમાં એવી તે શું કરામત છે ?

(૧૧)

છેક જૂનોખખ થઈ ગયેલો, ઘરને ખુણે નકામા જેવો પડી રહેલો, પેલો ભુરો ડગલો એણે મહા-

મહેનતે શોધી કાઢ્યો. તેના એક નાનકડા ગજ-
વામાં પેલી ધૂપસળી હજુ પડેલી હતી. તે ભાઈએ
બહાર કાઢી. હવે એનું શું કરવું? એમાં શી
ખુબી હશે? શી કરામત હશે? એમ વિચારી
તેણે આમથી દાખી, તેમથી દાખી, ઉંધી કરી,
ચત્તી કરી, પત્થર સાથે ઘસી. પણ તે કઠણ હતી.
દબાઈ પણ નહિ ને ઘસાઈ પણ નહિ. એટલામાં
પેલો બજેલો ભાગ તેની નજરે પડ્યો. હં! હં!
એને સળગાવી જાઉં! આ કોઈએ વાપરેલી તો
છેજ. જોઈએ શું થાય છે તે.

ભાઈએ તો ચક્રમક ઘસીને દેવતા પાડ્યો. એની
પાસે એક રૂપાણું ધૂપદાન હતું તેમાં ધૂપસળીને
ખરાખર ગોઠવી. પછી તે પર દેવતા ચાંપ્યો.
સળી જરા સળગી. થોડી વારે તેમાંથી ભપભપ
જાણે આગગાડીના ઈંજીનમાંથી નીકળતા હોય તેવા
ધુમાડા નીકળવા મંજ્યા. ભુરાભાઈ તો જોઈજ
રહ્યા. એટલામાં તો એ ધૂમાડાનું જાણે વાદળું
બંધાઈ ગયું. ને તેમાંથી પેલો લાલ ચણાઈ જેવો

ઉંદરડો ફૂદી પડ્યો. તેણે પંજ વડે દાબીને ઘૂપસળી હોલવી નાંખી. પછી પગ વડે સલામ કરી બોલ્યો: સલામ, શો હુકમ છે સાહેબ? માણુ-સની માફકજ તે બોલ્યો.

ઉંદરડાને આમ બોલતો જોઈ ભુરાભાઈને અચંબો લાગ્યો. પણ તેને યાદ આવ્યું કે આ તો જાદુઈ ઉંદરડો છે. તરત તેણે હુકમ કર્યો: થોડા હીરા લઈ આવ.

જેવો હુકમ-બોલી ઉંદરડો અલોપ થઈ ગયો. થોડી વારે તે પાછો આવ્યો, અને બે ચાર ખોંખારા મારી ઉલટી કરી. એટલે તે ઉલટીમાં હીરા મોતી નીકળી પડ્યાં.

ફરી તે સલામ કરી ઉભો રહ્યો. એટલે ભુરા-ભાઈએ દમામભેર કહ્યું: હવે જા. કામ પડશે ત્યારે બોલાવીશ.

ઉંદરડે કહ્યું: હવે હું નહિ આવું. હવે બિલ્લી-બાઈનો વારો છે. તે આવશે.

વારું જા.

(૧૨)

વળી પાછું ભુરાભાઈનું ગાડું પહેલાંની માફક ચાલવા માંડ્યું. ખાય પીએ ને લહેર કરે. એમ કરતાં થોડા દિવસ ગયા એટલે વળી ભુરાભાઈને વિચાર થયો કે જાદુઈ બિલ્લીબાઈ કેવાંક છે, તેનું પારખું તો કાઢી જોઉં.

તેણે ધૂપસળી સળગાવી. ધૂમાડામાંથી બિલ્લીબાઈ પ્રગટ્યાં ને સળી હોલવી નાંખી. પછી સલામ કરી કહ્યું: શો હુકમ છે, સાહેબ?

ભુરાભાઈને કસોટી કરવી હતી કે જોઈએ, બિલ્લીબાઈમાં કેટલીક કરામત છે. એટલે તેણે કહ્યું: મારે આકાશમાં ઉડવું છે ને આ આખું રાજ જોવું છે. માટે તારી પીઠ પર બેસાડીને મને બધે ફેરવ.

બિલ્લીબાઈ બોલ્યાં: જોવો હુકમ. મારી પીઠ પર બેસી જાઓ.

બિલ્લીબાઈ ખાસાં વાછરડાં જેવડાં હતાં. એટલે બેસવાને વાંધો આવે તેમ નહોતું. બિલ્લી-

બાઈ તો ભુરાભાઈને પીઠ પર લઈને ઉડ્યાં. સરર-
રરરર! ઉંચેથી ભુરાભાઈ નજર કરે તો બધું
ગામ નાનું નાનું લાગે. માણસો જાણે વેંતીઆં
જેવાં. ઘર જાણે રમકડાં જેવાં. નદીઓ પાણીના
રેલા જેવી ! બિલ્લીબાઈ તો ઉડ્યાં ઉડ્યાં જાય.
એમ ફરીને બધું રાજ એણે તો જોઈ નાંખ્યું.
પછી ઉડતાં ઉડતાં પાછા ગામ તરફ આવ્યાં.

(૧૩)

એટલામાં એક કૌતુક થયું. એક મહેલની
અંગાસીમાં બે ચાર બાળાઓ બેસી સોગઠાં રમે.
એકે ગળામાંથી હીરાનો હાર કાઢીને બાજુએ
મૂકેલો. તે લઈને સમડી ઉડી ગઈ. હો હો હો
કરતી બાળાઓ ઉભી થઈ ને તાળીઓ પાડતી
ઉંચે જોવા લાગી ને ખુમો પાડવા લાગી. એ
ભુરાભાઈની નજરે પડ્યું. તેણે બિલ્લીબાઈને
હુકમ કર્યો કે સમડી પાસેથી હાર લઈ લે.

હુકમ થયો એટલે વાર કેટલી ? સરરરરર !
બિલ્લીબાઈ સમડી પાસે પહોંચ્યા. ઝડપ મારીને

હાર લીધો. ભુરાભાઈએ તે લઈને અગાસીમાં ફેંક્યો. તે હાર પડતો પડતો જઈને જે ત્રણ જણીઓ ઉંચે મોંઢે ઉભી હતી, તેમાંની એકના ગળામાંજ પડ્યો ! ખરાબર, જાણે વરમાળા પહેરાવી હોય તેમ જઈને ગોઠવાઈ ગયો ! હવે એ બાળા રામપુરના રાજની કુંવરીજ હતી. ને તે કુંવારી હતી, બહુ રૂપાળી હતી. પણ તેને કોઈ વર જ પસંદ પડતો નહોતો. બધા ઘણા રાજકુંવરો આવા ગયા પણ તે કોઈને પરણેજ નહિ. એમ કરતાં કરતાં તે તેવીસ વરસની થઈ હતી.

કુંવરીએ જોયું કે કોઈ મરદે મારા પર હાર નાંખ્યો. બીજું તેને કંઈ દેખાયું નહિ. પણ તેના મનમાં એમ ચટપટી પેંઠી કે એ માણસ કોણ હશે ? તેણે નાંખ્યો તે હાર મારા ગળામાં બંધ બેસતો પડી ગયો, એ કેવું કૌતુક થયું !

બીજી બાજુ ભુરાભાઈએ પણ એ છોકરીને જોઈ. એટલે તેને પણ થયું કે આ છોકરી કુંવારી હોય તો તેને આપણે પરણવું.

ઘેર પહોંચ્યા એટલે તેણે તો બિલ્લીબાઈને વાત કરી કે: પેલી છોકરી સાથે મારે વાત કરવી છે માટે તેવો ઘાટ ગોઠવ.

બિલ્લી કહે: રાત્રે ફરી સળી સળગાવજે. કાચળો આવશે. તે તમારું કામ કરશે.

(૧૪)

રાત પડી. ભુરાભાઈએ કાચખાને સળી સળગાવી તેડાવ્યા. વાત કરી. એટલે કાચળો બોલ્યો: વારૂં સાહેબ, જેવો હુકમ !

એમ કહી કાચળો તો અલોપ થઈ ગયો. થોડી વારે તે પાછો આવ્યો. તેની પીઠ પર પેલી રાજકુંવરી હતી. તે ઉંઘતી હતી.

ભુરીયાભાઈએ તેને જગાડી, એટલે પહેલાં તો તે અન્નયર્ષીમાં પડી ગઈ. પછી ભુરાભાઈએ પોતે હાર ફેંક્યાની વાત કરી એટલે તે રાજ થઈ, ને પૂછ્યું: પણ મને અહિં કેમ આણી ?

સોગઠાં રમવા મને સોગઠાંબાજનો બહુ શોખ છે. આપણી બાજી પરી થાય એટલે કાચળો તને

મૂકી આવશે.

પછી તો બાજી શરૂ થઈ. પણ તે પૂરી થાય શાની? સોગઠી સામસામી મરતી જાય ને બાજી લંબાતી જાય. વાત કરતાં ચાર વાગી ગયા. એટલે રાજકુંવરી ઉઠીને ઉભી થઈ; હવે આજે નહિ, કાલે આગળ રમીશું.

પછી કાચબો તેને મૂકી આવ્યો.

(૧૫)

અને એ પ્રમાણે રોજ ચાલ્યું. પણ બાજી પૂરી થાય નહિ.

પણ થોડે દહાડે રાણીને—કુંવરીની માને વહેમ પડ્યો. કુંવરી દિવસે આટલું ઉંઘે છે કેમ? સહવારે આંખો રાત્રી કેમ? દાસીનો પહેરો મૂક્યો. બીજે દહાડે બબર પડી કે કુંવરી રાત્રે અગાશીમાં જઈ અલોપ થઈ જાય છે. મોડી રાતે પાછી આવે છે, ક્યાં જાય છે, કોણ જાણે?

રાણી ચતુર હતી. બહુ હુશિયાર હતી. તેણે એક કાચબી બનાવી. તે કાચબીમાં એક કાણું પાડ્યું ને થોડો લોટ ભર્યો. પછી દાસીને કહ્યું:

કુંવરી ઉંઘી જાય તે પછી એની સાડીએ લટકાવી દેજે.

થયું. બીજે દિવસે કુંવરી કાચબા પર બેસીને ચાલી, તેવોજ પેલી કોથળીમાંનો લોટ રસ્તે થોડો થોડો વેરાવા લાગ્યો. તેની એને ખખર પડી નહિ. લોટ ઠેઠ ભુરીઆભાઈના ઘર સુધી વેરાતો પડ્યો.

ખસ ! બીજે દિવસે રાણીએ તો જસુસ મોકલ્યા ને લોટની નિશાનીએ ભુરાભાઈનું ઘર પકડાઈ ગયું ! રાજના સિપાઈઓએ ઘરને વેરો ઘાલ્યો ને ભુરાભાઈને પકડી ગયા. તેને એક કોટડીમાં પૂર્યો.

એ તો અસલી રાજ ! હુકમ કર્યો કે એ ભુરીયાને ફાંસી દઈ દેવી.

(૧૬)

થોડે દહાડે ફાંસીની તૈયારી થઈ ગઈ. ભુરીયાભાઈ તો સૂકાઈને શેરડી જેવા થઈ ગયા. ડાચાં બેસી ગયા. મોટી મોટી દાઢી ઉગી. વાળ તો જાણે જંગલનું જંગલ ! ઓળખાય પણ નહિ.

ફાંસીના લાકડા પાસે એને લઈ ગયા. પછી તેને પૂછ્યું કે: બોલ ભાઈ, તારી કંઈ ઈચ્છા છે ?

અસલના વખતમાં એવો રિવાજ હતો કે ફાંસી દેતાં પહેલાં મરનારની કંઈ ઈચ્છા હોય તો તે પૂરી પાડતા. કેાઘને મળવું હોય તો તેને મળવા દેતા. કંઈ ખાવું હોય તો તે ખાવા આપતા. તે મુજબ ભુરીયાભાઈને પણ પૂછ્યું.

ભુરીયાભાઈ તો જીવતા મૂઆ જેવા થઈ ગયા હતા. હવે ઈચ્છા શું ને મરજી શું ? કાચબો તો ભારે પડી ગયો એમ તેમને થતું હતું.

પણ આમ પૂછ્યું એટલે તેને એક વિચાર આવ્યો. લાગ્યું તો તીર નહિ તો તુકડો ! તેણે પોતાની ધૂપસળી મંગાવવાનો વિચાર કર્યો. જદ્વા-દને—ફાંસી દેનારને કહ્યું: હા ભાઈ, એક ઈચ્છા છે. મારા ઘરમાં ત્રીજે માળે સૂવાના ઓરડામાં હિંચકા પરના શીકામાં એક ધૂપસળી છે. ને તે ઓરડામાં કૃષ્ણની એક છબી છે. તે બંને મંગાવી આપો. મારે પજા કરવી છે.

માણસો દોડાવ્યા. છખી ને સળી આવ્યાં. ભુરાભાઈએ તો કંઈ કંઈ ઢોંગ કર્યા. છખીને ૧૦૮ વાર નમસ્કાર કર્યા. તેટલીજ પ્રદક્ષિણા કરી. પછી કહ્યું: આ ધુપસળી સળગાવવા દેવતા આપો.

સિપાઈએ તો તે શું કરે છે તે જોઈજ રહ્યા હતા. મનમાં હસતા હતા, કે ચકરમ છે કે શું ? પણ દેવતા આણી આપ્યો.

પણ જ્યાં સળી સળગી ને ભપ દધને ધૂમાડો નીકળ્યો, કે બધા ચમક્યા. એટલામાં તો ત્યાં ઉંદર કૂદ્યો. તરત ભુરીયાભાઈએ હુકમ કર્યો: સિપાઈડા પર હુમલો કર. આવડા મોટા ઉંદરને કુદતો ને ફાળ મારતો જોઈ સિપાઈએ નાઠા. ભુરીયાભાઈએ ખીજ વાર દેવતા ચાંપી ખિલ્લીખાઈને ને ત્રીજી વાર ચાંપી કાચખાને બોલાવ્યાં. ત્રણે આવી કૂદાકૂદ કરવા લાગ્યા. હોહા થઈ રહી. બધા કેદખાનામાંથી નાઠા. ભુરાભાઈ ને તેના ત્રણ દોસ્ત-દારો પાછળ પડ્યા. આખા ગામમાં ખળભળાટ થઈ ગયો. કોઈને ઉંદર કરડ્યો. કોઈને ખિલાડી

કરડી. કોઠને કાચળો કરડ્યો. બધું સરઘસ દોડતું દોડતું રાજમહેલે દોડ્યું. નાસો રે ભાઈ નાસો. રાખખસો આવે છે. કાચળાઓ આવે છે. ઉંદર-ડાઓ ઉલટ્યાં છે. બિલાડાંઓ દોડે છે.

રાજાએ પૂછ્યું: પણ છે શું ?

માંડ માંડ કોઠાએ સમજાવ્યું કે પેલા ફાંસી-વાળા કેદીનાં કારસ્તાન. તેની પાસે જદુ છે.

રાજા તત્વાર લઈ બહાર નીકળ્યો. પણ થોડે ગયો એટલે પેલો કુદતો ઉંદર દીઠો. તે પણ ગભરાઈને નાઠો. મહેલના બારણાં ઢઈ દીધાં.

(૧૭)

એટલે રાજકુંવરીને ખબર પડી. તે તો બધું સમજી ગઈ. બારીએ નીકળી. કાચળો કુદતો આવતો હતો. કુંવરીએ ખુમ પાડી કહ્યું: કાચળા ભાઈ, સખુર !

કાચળો ઓળખતો હતો; તે અટકી ગયો. ભુરીયાભાઈ પણ આવી લાગ્યા. કુંવરીએ તેને કહી ઉંદરને અને બિલાડીને શાંત કરાવ્યા. અને પોતાની

મા-રાણીને બધી વાત કરો. ભુરીઆભાઈના જાદુની, સમડીવાળા હારની, સોગઠાંબાજીની ને બધી વાત કરી. પછી રાજરાણી બધું સમજી ગયાં.

કુંવરીને ભુરીયાજી સાથે પરણાવી. અડધું રાજપાટ આપ્યું.

પછી સૌએ બાધું પીધું ને મોજ કરી.

પણ પેલી ધૂપસળીને જીવતાં સુધી ભુરીયા-ભાઈએ ખરાબર સાચવી રાખી. કેવી રૂડી એ ધૂપસળી !

આંખે આવશે ફાલ

વાર્તા કહીશું કાલ.

આળસાહિત્યનો ગાંડીવ ટંકાર

સેટ ૧ લો

૧ ટોલ્સ્ટોયની ત્રણ વાતો	૦-૫-૦	૧૬ આળવિહાર (૨)	૦-૬-૦
૨ અકુલ	૦-૬-૦	૧૭ મોતીના દાણા	૦-૫-૦
૩ અિરબલનો અન્ધુ	૦-૮-૦	૧૮ એક હોતો કૃતરો—	૦-૪-૦
૪ મુરખરાજ (ટોલ્સ્ટોય)	૦-૮-૦	૧૯ ફેરીનાં બચ્યાં	૦-૩-૦
૫ નીલમ	૦-૬-૦	૨૦ નવનીત	૦-૩-૦
૬ ભીખ અને યુધિષ્ઠિર	૦-૪-૦	૨૧ મેધધનુષ	૦-૪-૦
૭ આળવિહાર (૧)	૦-૧૨-૦	૨૨ મિયાડ	૦-૧-૦
૮ જયઅજરંગ	૦-૬-૦	૨૩ હાથી ધમધમ ચાલે	૦-૧-૦
૯ વાઘાનું વન	૦-૪-૦	૨૪ આળડાયરી	૦-૩-૦
૧૦ બહુઈ હાર	૦-૪-૦	૨૫ ચોપગાંની ચતુરાઈ	૦-૪-૦
૧૧ બરફીપુરી	૦-૪-૦	૨૬ ગંધડાનું રાજ	૦-૧-૦
૧૨ સોનાકુમારી	૦-૪-૦	૨૭ રમકડાની કુકાન	૦-૧-૦
૧૩ તોફાની ટીપુડો	૦-૬-૦	૨૮ બહુઈ જમરૂખ	૦-૧-૦
૧૪ હચુંખર	૦-૩-૦	૨૯ મકનો મસ્તાનો	૦-૧-૬
૧૫ ધૂપસળી	૦-૪-૦	૩૦ અંગાળી અિરબલ	૦-૬-૦

પહેલો સેટ: કુલ કિંમત ૮-૦-૬ તેને બદલે આખો લેનારને રૂપિયા સાડા સાત. પોસ્ટેજ, ટપાલ માર્ગે સત્તા રૂપિયા. સ્ટેશનવાળાં ગામોએ રેલ્વે પાર્સલ સસ્ટું પડશે.

સેટબીન્ને: (તૈયાર છે) (૧) ભૂલભૂલામણિ (૨) સત્તાકાની આપ વીતી (૩) ખોટી ખોટી વાતો પછી (૪) કાલસા કાકા (૫) પ્રાણી પુરાણ (૬) અજબસ્તાન (૭) સંતાકુકી. જેમ જેમ તૈયાર થશે તેમ તેમ બહાર પડશે.

રસમય] આંચણાં [લોકગીતો

લોક સાહિત્યના ભેખધારી મેધાળીછએ લખેલા વિસ્તૃત પરિચય સાથે. બે ત્રણ સુંદર ચિત્રો છતાં કિંમત ૦-૫-૦ પોસ્ટેજ ૦-૧-૦

